

Zasada swobody umów w prawie spółdzielczym

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

Tematyka swobody umów należy do najbardziej fundamentalnych zagadnień prawa cywilnego. Swoboda umów wyraża wolność człowieka, wynikającą z gwarantowanej konstytucyjnie, przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka. W procesie wykładni i stosowania wszystkich części prawa cywilnego istotne jest określenie przysługującej stronom swobody umów. W zależności od części tego prawa, realizowanych przez nią zasad prawa, ustanowionych praw podmiotowych, modeli jednostek organizacyjnych oraz zakresu ochrony kontraktujących i osób trzecich, poszczególne elementy swobody umów mogą przysługiwać w różnych zakresach oraz mogą być realizowane w różnych modelach (w wypadku swobody treści umowy).

Doktryna prawa spółdzielczego znaczącą uwagę poświęciła tematyce dotyczącej cywilnoprawnego i umownego charakteru stosunku członkostwa w spółdzielni. W dawniejszym piśmiennictwie funkcjonowały dwie odmienne teorie dotyczące charakteru prawnego tego stosunku: teoria korporacyjna (w postaci teorii normatywnej i teorii pośredniej lub mieszanej) i teoria umowy. Obecnie za ugruntowany należy uznać pogląd przyjmujący umowny charakter stosunku członkostwa w spółdzielni oraz określający statut spółdzielni jako umowę prawa cywilnego. Jest to pogląd właściwy dla teorii umowy. Podobnie, przyjmuje się również umowny charakter stosunków prawnych nawiązywanych między spółdzielnią a członkami. Te stosunki są określane jako stosunki pochodne od stosunku członkostwa w spółdzielni. Opisane poglądy są powszechnie przyjęte w piśmiennictwie i orzecznictwie dotyczącym prawa spółdzielczego.

Akceptacja tych poglądów umożliwia przeprowadzenie analizy dogmatycznej, mającej na celu rekonstrukcję obowiązywania zasady swobody umów w prawie spółdzielczym. Rozważaniom mającym na celu interpretowanie elementów zasady swobody umów z norm prawa spółdzielczego nie zostało do tej pory poświęcone opracowanie o charakterze monograficznym. To zagadnienie ma jednak istotne znaczenie dla teorii prawa cywilnego, gdyż służy uporządkowaniu wyrażonych przez normy prawa spółdzielczego kwestii dotyczących przysługującej spółdzielni i jej członkom swobody umów, przyczyniając się do poszerzenia opisowego ujęcia tej zasady prawa. Omawiane w pracy zagadnienie może się również okazać pomocne w wykładni przepisów prawa spółdzielczego, w szczególności w procesie wykładni funkcjonalnej, której poprawność wspiera dyrektywne rozumienie zasady swobody umów. Kompleksowe przedstawienie zasady swobody umów w prawie spółdzielczym może okazać się również pomocne w procesie stosowania prawa, skoro oddziaływanie zasady prawa na konkretny stosunek prawny zależy od rozstrzygnięcia organu stosującego prawo.

W pracy posłużono się przede wszystkim metodą dogmatyczną, a także metodą historyczną i prawnoporównawczą. Analiza zasady swobody umów w prawie spółdzielczym dotyczy jej historycznej genezy, ogólnych podstaw teoretycznoprawnych oraz ustawowych przejawów swobody umów i jej ograniczeń. Celem pracy jest systematyzacja zagadnień związanych z elementami i ograniczeniami swobody umów w świetle prawa spółdzielczego oraz wypracowanie ogólnego modelu funkcjonowania zasady swobody umów w tej części prawa cywilnego. Analiza poszczególnych instytucji prawnych jest prowadzona jedynie w zakresie niezbędnym do osiągnięcia tego celu. Nie jest celem pracy rozważanie charakteru prawnego poszczególnych umów regulowanych przez prawo spółdzielcze, ale zwrócenie uwagi na te elementy ich regulacji, które wyrażają swobodę umów.

Monografia jest podzielona na trzy rozdziały. W rozdziale I przedstawiono pojęcie zasady prawa i związek zasady swobody umów z prawem spółdzielczym. Podjęto również próbę umiejscowienia rozwoju ruchu spółdzielczego i powstania organizacji spółdzielczych w historii kształtowania się cywilistycznej teorii autonomii woli oraz dogmatycznego uzasadnienia związania umową. Następnie przedstawiono przejawy obowiązywania swobody umów i jej ograniczeń w historycznym ustawodawstwie spółdzielczym, po czym przeanalizowano regulacje konstytucyjne zapewniające swobodę umów oraz ich stosunek do podmiotów regulowanych przez prawo spółdzielcze. W rozdziale I przedstawiono również funkcjonujące na świecie spółdzielcze normy międzynarodowe (które jednak są normami wewnątrzorganizacyjnymi, a nie normami prawa międzynarodowego publicznego czy też prywatnego) i opisano istniejące w ich ramach przejawy swobody umów. Ten rozdział zawiera także przykłady obowiązywania swobody umów w wybranych zagranicznych systemach prawa spółdzielczego i porównanie ich regulacji z polskim prawem spółdzielczym.

W rozdziale II przeanalizowano swobodę umów w prawie spółdzielczym od strony pozytywnej, określając i badając normy prawne stanowiące podstawę do rekonstrukcji elementów tej swobody w prawie spółdzielczym. Przedstawiono podstawę umownego zrzeszenia się w spółdzielni, różnice w modelach kompetencji umownej wynikającej z art. 353¹ KC i przepisów prawa spółdzielczego (art. 5 § 2 *in fine*, art. 16 § 1 *in fine*, art. 97 pkt 2 PrSpółdz) oraz opisano model regulacji treści stosunków pochodnych od członkostwa w spółdzielni, a także stosunków współzależnych od członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej, przez postanowienia statutu spółdzielni (art. 18 § 7 PrSpółdz, art. 36 ust. 1 SpKasyU, art. 9 pkt 1–5 SpMieszkU). Wyróżniono również typy umów regulowanych przez prawo spółdzielcze pod względem wywoływanych przez nie skutków prawnych i określono charakter umów stanowiących realizację celu spółdzielni. W rozdziale opisano podstawy wskazania prawa właściwego dla umów regulowanych przez prawo spółdzielcze. Rozważania zawarte w rozdziale II dotyczą także zagadnienia swobody formy umów normowanych przez prawo spółdzielcze.

Rozdział III przedstawia granice swobody umów w prawie spółdzielczym. W tym rozdziale odniesiono się do szczegółowych zagadnień związanych z ograniczeniem swobody umów przez normy konstytucyjne i normy prawa europejskiego oraz do

charakteru norm prawnych wyznaczających granicę swobody umów. Przeanalizowano istotę sprzeczności umowy i jej celu z tymi granicami oraz obejścia ustawy jako przyczyn nieważności czynności prawnej. Wyjaśniono również właściwość (naturę) stosunków pochodnych od członkostwa w spółdzielni i współzależnych od członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej oraz określono normy obyczajowe, do których powinny nawiązywać zasady współżycia społecznego w stosunkach normowanych przez prawo spółdzielcze.

Monografię kończy syntetyczne podsumowanie przeprowadzonych rozważań oraz przedstawienie wypracowanych wniosków dotyczące obowiązywania i granic swobody umów na gruncie prawa spółdzielczego.

Monografia ma stanowić opracowanie przydatne dla teoretyków i praktyków prawa. Analiza stosunków regulowanych przez prawo spółdzielcze, w kontekście obowiązywania i funkcjonowania w nich zasady swobody umów, wyjaśnia zarówno ich cywilistyczny charakter, jak i cechy szczególne dla tej części prawa cywilnego. Celem monografii jest również zwrócenie uwagi na szczególny charakter stosunków regulowanych przez prawo spółdzielcze, które nie mogą zostać poddane rozwiązaniom właściwym dla innych części prawa cywilnego, regulujących inne niż spółdzielnie korporacyjne, osoby prawne. Jednocześnie praca wykazuje, że taka odmienność jest zjawiskiem funkcjonującym na całym świecie, w ustawodawstwach państw obcych oraz w międzynarodowych i spółdzielczych regulacjach organizacyjnych. W pracy zostały przedstawione obowiązujące od wielu lat instytucje prawa spółdzielczego oraz nowe instytucje tej części prawa cywilnego.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl